

stojna izrekatı zaplembe blaga ali odvzema obrtne pravice in to tudi takrat, ko so pristojna za izrekanje kazni za prestopke predpisov o oskrbi, potrošnji in cenah življenjskih potrebščin. Tretji odstavek čl. 2 citirane naredbe določa namreč: „Zgoraj omenjena oblastva — (mišljena so tu kvestura in upravna oblastva prve stopnje) — smejo poleg kazni po njih pristojnosti, če je bilo dejanje storjeno v izvrševanju trgovine ali obrta, začasno odvzeti obrtno pravico in predlagati Visokemu komisarju njen trajni odvzem. Če treba, odredijo tudi zaplembo blaga, ki ostane pod zaporo do nadaljne odredbe Visokega komisarja. In to tudi v primerih, ko se pošljejo spisi zaradi višje pristojnosti sodišču.“ — To se pravi, da sodišče niti v primerih, v katerih kvestura oziroma upravno oblastvo zaradi strožje pokaznitve odstopi ovadbo sodišču, ni več pristojno za odločanje o odvzemu obrtnega dovoljenja in o zaplembi blaga. O vsem tem odloča vedno, ne samo takrat, ko izreka kazen v lastni pristojnosti, kvestura oziroma upravno oblastvo prve stopnje. Slednja oblastva pa morajo, če izrečejo začasni odvzem obrtne pravice in če smatrajo, da je potreben trajni odvzem, predlagati Visokemu komisarju, da izreče trajni odvzem. Ako smatra kvestura ali upravno oblastvo prve stopnje za umestno, da se blago zapleni, izreče zaplembo blaga, ki ostane pod zaporo, dokler ne odredi Visoki komisar ali preklic zaplembe ali definitivno zaplembo. Naredba z dne 26. januarja 1942 je torej glede vseh kršitev oskrbovalnih predpisov, na katere se nanaša, odvzela sodnim oblastvom pristojnost izrekanja očevalnih odredb trajnega ali začasnega odvzetja obrtne pravice in zaplembe blaga. Vse to s prozornim namenom, da se iz javnih interesov kaznujejo in pobijajo prestopki te vrste čim hitreje in občutneje ter da se na ta način čim uspešneje preprečijo kršitve zadevnih izrednih predpisov.

Obmejno drevje.

Pravnogospodarski pogledi.

Dr. Peter Pavlič.

Pri postavljanju norm glede drevja na meji in njega plodov je zakonodavec pred težko rešljivim problemom: na eni strani naj bi bilo omogočeno lastniku zemljišča čim bolj izkoristiti vsak prostorček z nasadi, z druge strani pa naj bi to ne oviralo soseda v razpolaganju z njegovo ne-

premičnino. Težave nastanejo zlasti, ker ima zakonodavec tu opravka z živo naravo, ki raste, spreminja obliko in je ni moči vkleniti v mrtev kalup. Ozirati se mora pri tem na zahteve narodnogospodarskih, zlasti agrarnih krogov, ki gredo preko ozkega individualnega gledanja, češ naj meje ne bodo nepremostljivi zidovi ter naj nudijo vegetaciji čim manjšo oviro.¹ Posebno v deželah z razvitim sadjarstvom je rešitev tega problema važna, ker bi kaka neumestna zakonodaja lahko mnogo škodila tej gospodarski panogi. Pomislimo le na velik obseg mejnih kompleksov zlasti v pokrajinah, ki so na drobno sparcelirane med razne lastnike.

Gospodarska važnost vprašanja obmejnega drevja kot problema meja sploh je vsekakor podana; kratek pregled po nekaterih evropskih civilnih zakonodajah nam bo pokazal, kako se je reševalo to vprašanje v raznih državah, pri čemer bomo upoštevali zlasti naše veljavno pravo.

I.

Naš odz. vsebuje predpise glede obmejnega drevja v §§ 421 in 422. Po teh določbah je moči zasajati drevje do meje in zakon rešuje vprašanje, ki nastane, ako drevo raste na meji sami; predvideva namreč glede lastnine na takem drevesu, da se le-ta določa po deblu in ne po koreninah. — Naš zakonodavec je dal torej lastniku zemljišča možnost, da do skrajnosti izrabi svoj svet. Da pa je zaščiten tudi sosed, je v naslednjem § določil, da sme sosed korenike, ki segajo v njegov svet, iztrgati, veje pa, ki molijo v njegov zračni prostor, odrezati ali sicer porabiti. — Ustreženo je torej obema mejašema, žrtvovano pa je drevo. Jasno je namreč, da stalno obrezovanje drevo v rasti ovira in da del plodov radi odrezanih vej sploh odpade. Da bosta pametna mejaša sporazumno uredila stvar tako, da bo za oba prav, je tudi res, a vemo, da so posestniki vprav v mejnih stvareh zelo občutljivi.

Stališče našega zakonodavca se tu močno razlikuje od romanske zakonodaje (francoske, italijanske, španske). V teh deželah se je zakonodavec postavil na stališče, da je bolje, da lastnik zemljišča zasadi drevo le v primerni razdalji od meje, tako da veje kljub razraščanju ne bodo segale preko meje in jih torej ne bo treba odsekavati, pa

¹ Callegari Dante: Le distanze nelle piantagioni —; Rivista agraria 1942-2.

tudi sosedu ne bodo nadlegovale.² — Francoski in španski zakonik sta določila, kolikor ni posebnih predpisov in drugačnih običajev, razdaljo 2 metrov za višje drevje, ki je podano po francoskem zakoniku, kadar gre za „plantation dont la hauteur dépasse deux mètres“, po španskem pa, kadar gre za drevje visoke rasti (v francoskem prevodu: plantation en arbres de haut jet); za ostalo, torej nižje drevje, pa predvidevata oba razdaljo $\frac{1}{2}$ metra. Novi ital. civ. zakonik pa razlikuje tri vrste drevja, ki jim predvideva ustrezne razdalje, zopet kolikor ni drugih predpisov ali krajevnih običajev: razdaljo 3 metrov od meje za drevje z deblom znatne višine kot so orehi, kostanji, hrasti, topoli, ciprese in slično, 1 meter in pol za drevje ne visokega debla, za kakršna se smatrajo drevesa, katerih deblo se razširi v veje, ko doseže višino, ki ne presega treh metrov, $\frac{1}{2}$ metra pa za trto, grmičje, živo mejo in sadno drevje, če ni višje od 2 m in pol. Kadar pa gre za mejo iz jelš, kostanjev in sličnih dreves, ki se periodično obsekavajo blizu debla, zadostuje razdalja 1 m od meje, za akacijo pa 2 metra. —

Kot vidimo, ima zlasti ital. zakonik to snov jako podrobno obdelano. Gotovo ima ta sistem zasajanja v le predvidenih razdaljah od meje svojo prednost, ker je prihranjeno drevju obsekavanje. Marsikak naš vrtnar zasaja drevje 2—3 metre proč od meje, da se izogne povodu za spor s sosedom odnosno sekanju vej. Prostor tik ob meji pa izrabi pač za drugo rastlinje. Med pomisleki¹ zoper sistem, kot je uzakonjen v romanskih zakonodajah, se navaja zlasti ta, da ni moči predvidevati z ozirom na različno kakovost tal, podnebja in sličnih okolnosti za isto vrsto drevja, kakšno višino bo doseglo. Čim pa drevo preraste svojo predvideno višino in torej razdalja od meje ne ustreza več, bo mogel sosed zahtevati, da ga lastnik izruje, kar bi bilo vprav tedaj, ko je drevo doseglo svojo najlepšo rast in daje mogoče največ plodov. Pripomniti je tu treba, da se bo to zgodilo le, ako bo to sosed zahteval. Zahteva pa to lahko v smislu vseh treh romanskih zakonodaj, čim razdalja od meje do drevesa ne ustreza več za drevo take in take višine, ne glede na to, ali visijo veje v sosedov zračni prostor ali ne. Koliko si bo moči pomagati z obrezovanjem drevesa ob vrhu, je vprašanje; vsekakor bo to nemogoče v primerih, kjer se razdalja od meje določa po

² Confer: francoski Code civil v čl. 671, ital. Codice civile, III. Proprietà § 83, španski Civil. zak. § 591.

višini debla. — Vendar nam že dejstvo, da je tudi novi ital. zakonik ostal pri istem sistemu, dokazuje, da težave dejanski ne bodo tako velike kot se mogoče na prvi pogled zdijo.

Nekako srednjo pot pri rešitvi tega vprašanja sta šla švicarski in nemški civilni zakonik. Po švicarskem (§ 687) je moči načeloma saditi tik do meje. Sosed sme odsekati veje odnosno izruvat korenine, ki segajo v njegov svet, le tedaj, če mu povzročajo škodo in jih lastnik drevesa ne odstrani v danem mu roku. Vendar so pooblaščen kantoni (688), da predpišejo po značaju zemljišča določene razdalje, do katerih se sme saditi ob meji, ter prisilijo mejaša, da trpi veje in korenike sosedovega drevesa na svojem svetu. Tudi po nemškem pravu (§ 910 nemšk. civil. zak.) je možna saditev prav do meje in prekosegajoče veje ter korenike more sosed (veje po danem roku) posekati le, če škodijo uživanju njegovega zemljišča.

V švicarskem zakoniku³ je izrečno povedano, da določbe glede ruvanja korenin in sekanja prekosegajočih vej ne veljajo za gozdove. V našem pravu take določbe sicer nimamo, vendar dunajska praksa⁴ pri gozdnih drevesih ni dopuščala uporabe § 422 odz., pri čemer se je opirala na gozdni zakon, ki zabranjuje odnosno omejuje klestenje gozdov. V našem še veljajočem zakonu o gozdih iz l. 1930 imamo zadeven predpis v § 39. Po tej določbi je dopuščeno klestiti le listovce, kjer in kadar je to potrebno in mogoče. Sme se to vršiti le v mesecu juliju, avgustu in septembru, pri čemer pa so v vsakem primeru izvzeti semenjaki in drevje, pod katerim se grabi stelja. V smislu tega § bodo verjetno tudi naša sodišča odrekla možnost klestenja obmejnega drevja, kadar gozd meji na gozd; teže bo, kadar gozd meji na negozdno zemljišče.

Glede drevja na svetu, ki meji na javno pot, vsebuje ital. Codice civ. v § 84 tretje knjige določbo, da veljajo tudi za ta primer isti predpisi kot sicer za obmejno drevje, če ni posebnih določb ali krajevnih običajev. Naš odz. nima take določbe: v poštev bi prihajali predpisi javno-pravne narave, kolikor urejajo to materijo (cestni zak. itd.).

Zanimivo je, da nobena od navedenih zakonodaj ni prevzela zamisli rimskega prava, da morejo veje drevesa segati čez mejo, toda le v višini nad 15 čevljev (quindecim

³ § 687 odst. 3 švic. civ. zak.: Auf Waldgrundstücke, die einander grenzen, finden diese Vorschriften keine Anwendung.

⁴ Odločba Slg. 7180.

pedes a terra altius).⁵ Priznati je treba, da ima ta rešitev z gospodarskega stališča nekaj za sebe, ker veje iznad določene višine ne ovirajo toliko nasadov kot veje pri tleh.

II.

Tudi v vprašanju, kako sme sosed odstraniti veje odnosno korenine, ki segajo v njegov svet, so rešitve različne.

Po § 422 odz. sme sosed izruvat korenine, ki segajo v njegovo zemljo, in odrezati veje, moleče v njegov zračni prostor, ter jih pridržati zase. Ne more prisiliti lastnika drevesa, da bi to storil. Nima torej *actio negatoria*, ampak zakon mu daje neko vrsto samopomoči, ki jo sicer dopušča odz. le z določnimi pogoji (§ 19 odz.). Zagrešil pa bi sosed motenje posesti, če bi postavil lestev pri tem na tuj svet ali jo naslonil ob drevo in se vzel po njej.⁶ Da bo sosed pri izvrševanju te samopomoči dostikrat prišel v jako mučen položaj, je jasno. Lastnik drevesa bi to seveda na svojem drevesu storil neprimerno laže, ampak po našem pravu ga sosed k temu s tožbo ne more prisiliti.

Romanska zakonodaja⁷ pa daje sosedu tožbo zoper lastnika drevesa, s katero ga more prisiliti, da poseka veje in korenine, ki segajo v njegov svet; sme pa sosed tudi sam izruvat korenine, dočim te samopomoči glede vej nima.

Po nemškem pravu (§ 910 civ. zak.), sme sosed odstraniti korenine sam; veje pa sme posekati, kot je že zgoraj omenjeno, šele, če jih lastnik v danem roku ne odstrani. — Po švicarskem zak. (§ 687) sme sosed izruvat tako korenine kot tudi posekati veje, če tega ne stori v danem mu roku lastnik sam.

III.

Manjša razlika v raznih zakonodajah je v vprašanju plodov obmejnega drevja, ki se ga tudi na kratko dotaknimo.

Po § 422 odz. sme sosed korenine tujega drevesa izruvat, prekosegajoče veje pa odrezati ali „sicer porabiti“. Pripadajo sosedu torej tudi plodovi od vej, ki segajo v njegov zračni prostor. Ni normirano, ali to velja le, če plodovi prekosegajočih vej naravno odpadejo, ali pa tudi,

⁵ Korošec, stran 223; confer Windscheid, Pandektenrecht, § 169.¹⁰ Razlaga navedenega citata je sporna; nekateri ga tolmačijo tudi tako, da je imel sosed pravico zahtevati, da se posekajo prekosegajoče veje v višini iznad 15 čevljev.

⁶ Ehrenzweig, 149.

⁷ Francoski Code civil. čl. 673, ital. Codice civ. § 87 III. Proprietà, španski civilni zakon § 591.

če jih n. pr. otrese vihar ali lastnik drevesa sam. Interpretira se to tako, da velja to za vsak slučaj, ker se izvaja iz pravice „sicer porabiti“ prekosegajoče veje, iz pravice do teh vej (Überhangsrecht).⁸

Načelo germanskega prava: „Wer den bösen Tropfen geniesst, geniesst auch den guten“, kdor torej trpi, da segajo tuje veje v njegov zračni prostor, naj dobi tudi plodove na teh, je prevzeto tudi po romanski zakonodaji.⁹ Sprejeto pa je to načelo z omejitvijo na plodove, ki odpadejo od prekosegajočih vej naravno (ital. zak.: i frutti caduti dai rami protesi sul fondo...), ne pa, če jih kdo otrese, lastnik, vihar itd. Nemško in švicarsko pravo te omejitve nimata. Po nemškem zakonu (§ 911) ima sosed celo pravico sploh do vseh plodov, ki padejo čez na njegov svet, ne glede na to, ali so od prekosegajočih vej ali ne. Priznava se torej iz germanskega prava znani Überfallsrecht. Vsekakor ima ta način ureditve to dobro stran, da sosed ni postavljen v težek položaj, da določi, kateri plodovi so od prekosegajočih vej, kot je to po našem in romanskem pravu, ampak so njegovi vsi plodovi, ki padejo na njegov svet.

Po našem odz. nastane vprašanje, kaj je s plodovi, ki padejo na sosedov svet, pa ne od vej, ki segajo v sosedov zračni prostor. Sosed ni postal njih lastnik (primerjaj § 911 nemšk. zak.), torej jih bo lastnik drevesa vsekakor mogel zahtevati nazaj z rei vindicatio. Težava pa nastane, ako jih sosed noče pobrati in izročiti, česar res ni dolžan. Že rimsko pravo je tu predvidevalo možnost, da je lastnik drevesa šel vsak drugi dan — tertio quoque die — na sosedov svet pobirat svoje plodove (Edictum de glande legenda).¹⁰ Novi ital. zak. vsebuje jako široko možnost glede dostopa odnosno prehoda preko tujega sveta, kadar je za to stvarna potreba.¹¹ Po našem pravu si tu pomagamo z analogijo po § 384 odz., ki določa, kdaj sme lastnik čebelnega roja — le-temu slediti na tujem zemljišču.¹²

Primerjava določb raznih zakonodaj nam kaže, kako so reševali zakonodavci probleme, ki so nujno v zvezi z mejnim sistemom. Vsekakor je zanimivo vprašanje, kakšen

⁸ Ehrenzweig, 150.

⁹ francoski Code Civ. čl. 673, ital. Codice civ. III. Proprietà § 87 odst. 2.

¹⁰ Korošec, 223.

¹¹ Codice civ. III. Proprietà § 34.

¹² Klang 150, Randa Eigentumsrecht 108.

bo bodoči razvoj ureditve te materije. Ko motrimo jako elastično določbo švicarskega zakonika, ki omogoča kantonom, da izdajo z ozirom na krajevne razmere predpise, da mora sosed trpeti prekosegajoče veje, dalje zelo umestno določbo švicarskega in nemškega zakonika, da sme sosed prekosegajoče veje posekati le, ako mu delajo škodo, in končno sploh prepoved v nekaterih zakonodajah obsekanje gozdnega drevja, vidimo da gre prav za prav razvoj v smeri splošnogospodarskih, agrarnih zahtev. — Vsekakor je težko najti ustrezajočo pot, ker mora zakonodavec ščititi tudi mejaša, na čigar področje segajo veje; še teže pa je postaviti enotno rešitev z ozirom na različne krajevne razmere, vrste kulture, na pravno tradicijo in blizu bomo resnice, ako smo mnenja, da bo zavisel v bodočnosti ves mejni sistem tudi od tega, kakšen bo odnos posameznika do nepremičnin, ki je podvržen zlasti v zadnjih desetletjih vedno večjim omejitvam v prid splošnosti.

Prekočasno delo.

Dr. Lev Svetek.

(Nadaljevanje.)

Zadnje odločbe stoje večinoma pod vplivom min. odl. z dne 19. maja 1931, St. br. 23565, ki jo je izdal min. soc. pol., sklicujoč se na pooblastilo 3. odst. § 3 z. z. d.: „V spornih primerih, ali naj se kdo smatra za pomožno osebje po tem zakonu, odloča ministrstvo za socialno politiko“. Po navedeni odločbi se vratarji, čuvaji, služabniki, kočijaži in kočijaški hlapci, postrežniki in kuharji, ki so najeti za izvrševanje pomožnih poslov pri obrtnih, industrijskih, trgovskih, prometnih in njim sorodnih podjetjih, ne smatrajo za pomožno osebje po z. z. d. glede določb o delovnem času, ker te osebe nimajo neposredne zveze z organiziranim delom podjetja, kakor to določa § 2 omenjenega zakona.²⁸

Malo je bilo ministrskih odločb, ki bi jih toliko napadali in ki bi jim literatura s takšno odločnostjo odrekala tako zakonitost vobče kakor tudi obveznost za sodišča.²⁹

²⁸ Gl. Sl. N. 124/XXXVII, Sl. I. 222.

²⁹ Glej zlasti temeljita Živkovičeva izvajanja, 280 ss ter Kunova III, 165 ss. V teoriji zastopajo obveznost in prejudicialnost min. odl. Gjorković 278, češ da je izdana na osnovi zakona in jo je torej smatrati kot predhodno odločbo, ki jo izda upravna oblast, nadalje Abramović 192, vendar le glede vprašanja, ali je koga šteti sploh med pomožno osebje, ker je po § 3/2 z. z. d. nedvomno, da vse ostalo osebje